

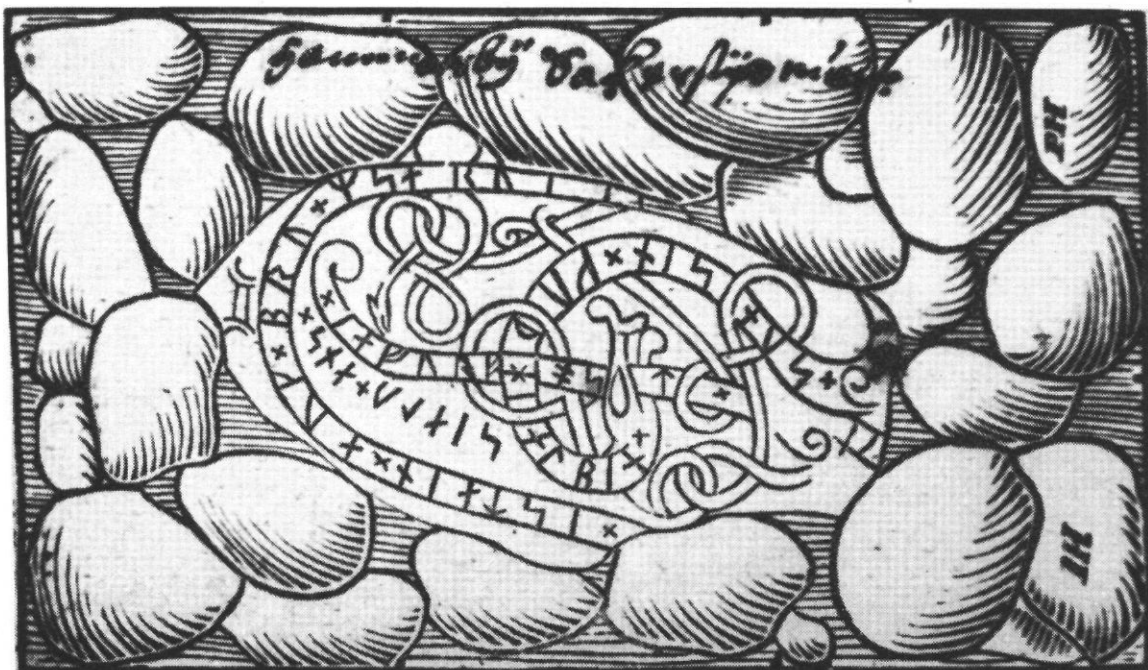

Fig. 275. U 272. Hammarby kyrka. Efter B 104.

modren, dermed icke nöjd, låtit tillägga de sednare, hvarigenom oegentligheten uppkommit.» Dybeck har sålunda missuppfattat den ålderdomliga plur. formen, som emellertid även eljest några gånger förekommer, då *Guð* är subjekt (se Ög 138 och där cit. litt.).

273. Hammarby kyrka.

Pl. 168, 170.

Litteratur: B 108, L 419. J. Bureus, F a 6 s. 94 n:r 11 (Aschaneus), s. 162 n:r 46 (Axehiell), s. 166 n:r 17 (Rhezeliuss), F a 5 n:r 162, F a 1 s. 40, F f 6 n:r 71; J. Peringskiöld, Monumenta 3, bl. 174; O. Celsius, SR 2, s. 154; UFT h. 5 (1876), s. 9; O. von Friesen, Runorna (1933), s. 221; S. B. F. Jansson, Rapport 1939 (ATA).

Äldre avbildningar: Bureus, kopparstick (F f 6); Helgonius och Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 108).

Runstenen, som länge varit försvunnen, återfanns i maj 1939. Den låg under markytan på insidan av norra bogårdsmuren, 18 m. Ö om grinden. Stenen uttogs och restes utanför muren, 15 m. NÖ om fyndplatsen, se pl. 168. — Aschaneus anger platsen: »innan å kyrkegårds-muren» (F a 6), och ännu mera kortfattade äro Axehiell (»J Hammarby Kyr:g.mur») och Rhezelius (»J Bogårds muren»). Bureus (F a 5): »Bolgårdsmur». Peringskiöld lämnar den bästa upplysningen: »Hammarby Norra Boogårdsmur innan till»; *Bautil*: »Norra Bogårds-mur.» — Celsius, som läste inskriften den 16 aug. 1727, har endast upplysningen »Hammarby Kyrkiegårdsmuren.» Runstenen låg sedan dold — den omnämnes icke i *Kyrkoinventarium* 1829 och saknas hos Dybeck och Brate —, tills den 1939 återfanns.

Grå granit. Höjd 1,70 m., bredd (nedtill) 0,62 m.

Inskrift:

iluhi × lit × stain × rita - - . . . × faður sin × asur × auk × fuluhi × at × brupur sin ×
5 10 15 20 25 30 35 40 45 50

Illugi let stæin retta (at Diarf), faður sinn, Assurr ok Fullugi at broður sinn.

»Illuge lät resa stenen åt Djärv, sin fader, Assur och Fulluge åt sin broder.»

Till läsningen: Inskriften börjar utan sk. Dessa ha regelbundet formen av ett kors. I 10 t synes ett spår av bst på vänstra sidan. 11 a har förlorat övre delen av hst, men hela bst är

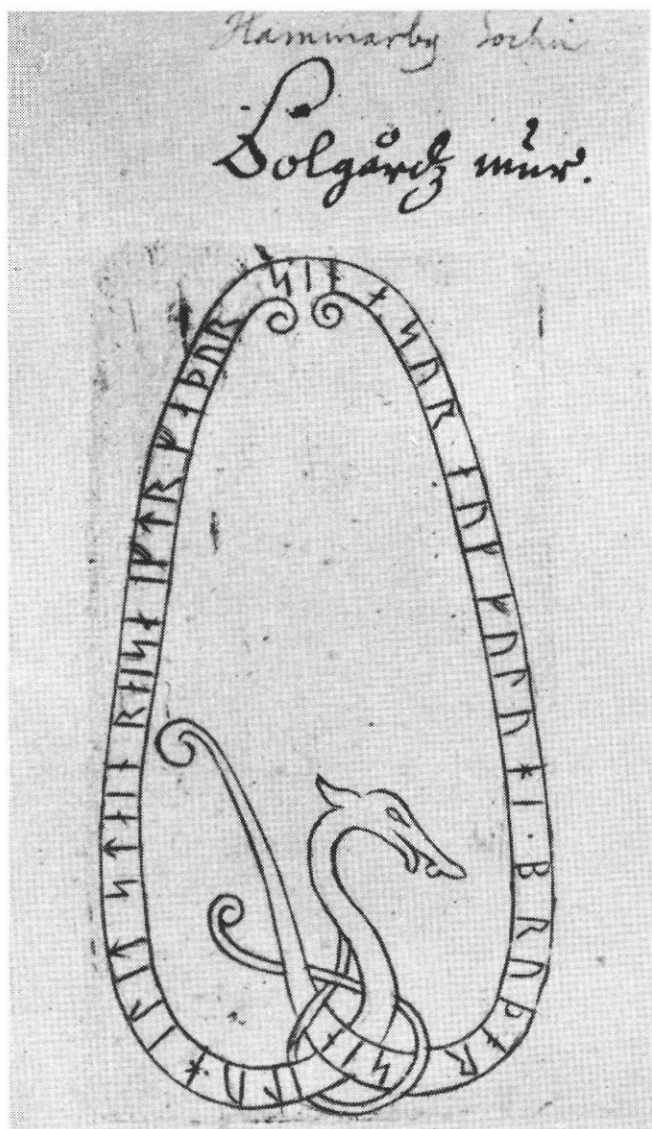

Fig. 276. U 273. Hammarby kyrka.
Efter kopparstick i F f 6.

bevarad. Av runorna 18 och 19 återstå endast korta stycken nedtill. Mellan 19 och 20 är ett stycke förstört, vilket normalt skulle ge plats åt fyra runor. Detta parti, som redan på 1600-talet var lika skadat som nu, är 25 cm. långt. Runan 20 är skadad. Den har emellertid troligen varit **f**. På det fördärvade stycket har faderns namn stått; med all sannolikhet ha runorna 18—19 varit **at**. Detta antagande stödes av det korta avståndet mellan 19 och 20, som ej kan ha givit plats för slutet av (**if**)**ti** och dessutom ett mansnamn. Prepositionen **at** förekommer dessutom senare i inskriften. Sk före 21 **f** är endast delvis bevarad. — Aschaneus: sk utsättas icke; runorna 14—20 saknas; 29 **i**, 48 **o**. — Axehiellm: 14—20: **raisa** × **iftir** ×; 48 **o**. — Rhezelius: 14—20: **rita** + **at** +; 40 **k**, 48 **o**. — Bureus' kopparstick, som återger Axehielms läsning, är otillförlitligt. Bl. a. saknas korset. — Hadorph och Helgonius: Runorna 1—5 saknas; 9—17: **ssina rita**; runan 20 och det följande sk saknas. — Celsius: sk efter 5 **i** saknas; runorna 18, 19, 20 saknas; sk efter 49 **r**.

Redan Bureus tolkar inskriften (F a 5): »Ilugo fecit Lapidem erigi in mem. patris sui Esuri et Fulcho fratri suo», och det är uppenbart, att alla senare forskare ha ansett *Assur* vara faderns namn. Så har emellertid icke varit förhållandet. Om faderns namn veta vi av denna inskrift endast, att det har bestått av fyra—fem runor och sannolikt slutat på **f**. Av U 276 erfara vi, att *Diarfr*, *Andsvarr* och *Fullugi* resa en sten efter sin fader. Då

namnet *Diarfr* uppfyller de fordringar, som här ha ställts på det förlorade namnet, torde det vara säkert, att Illuges fader burit detta namn. Om släkten se U 277. Assur är däremot en av Djarvs bröder, sålunda farbroder till Illuge.

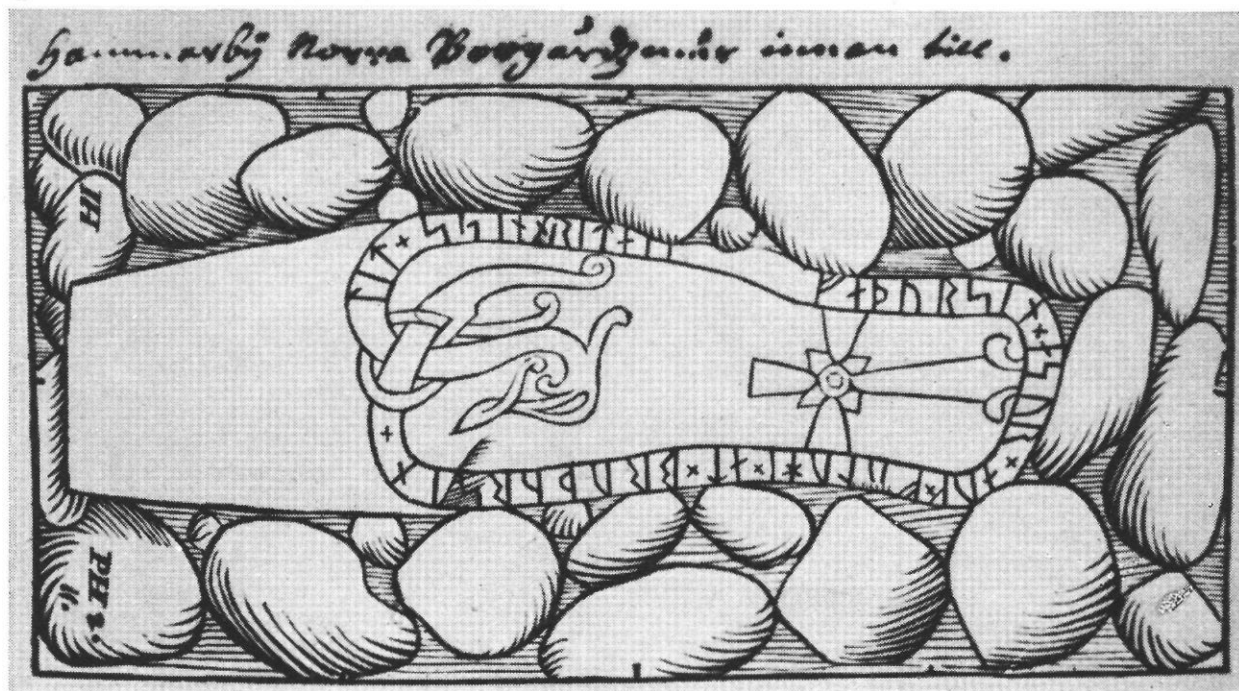

Fig. 277. U 273. Hammarby kyrka. Efter B 108.

Om namnen *Illugi* och *Fullugi*, se U 41 och E. Wessén, *Nordiska namnstudier*, s. 13. Om broderns namn *Assurr* se U 167.

Ristningen är utförd av en van och skicklig ristare. v. Friesen anser (*Runorna*, 1933), att mästaren är Visäte. Han använder där U 273 som bevis för att Visäte i »sina stenars utstyrsel anknyter ... till den i samma trakter verksamme Fot.» Den huvudsakliga anledningen till att v. Friesen hänför U 273 till Visäte torde vara, att han, i likhet med alla tidigare forskare, ansett *Assurr* vara faderns namn. Därigenom kommer namnet att placeras efter släktskapsordet, och detta är som bekant ett för Visäte karakteristiskt drag. Som ovan visats, har namnet i denna inskrift »vanlig» plats. Vem ristaren har varit, är svårt att säga; att det icke är Visäte är emellertid säkert. Ristaren av U 273 står konstnärligt Fot mycket nära — i alla händelser är avståndet mellan Visäte och Fot betydligt större.

274. Klockargården (Brunnby), Hammarby sn.

Litteratur: B 114, L 420. J. Bureus, F a 6 s. 166 n:r 18 a (Rhezeliuss); Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 3, bl. 175; O. Celsius, SR 2, s. 314; H. O. H. Hildebrand, Skrivelse till VHAkad. den 24/7 1866; UFT h. 5 (1876), s. 9.

Äldre avbildning: Helgonius och Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 114).

Denna fragmentariska runsten, som numera är försvunnen, fanns enligt Rhezelius (F a 6) »J Bromby på gården». Stenen omnämnes också i *Ransakningarna*: »På Kläckare gården finnes Sammaledes een Dito.» — Peringskiöld anger dess plats vara »Hammarby klockargård wid farstufwan»; *Bautil*: »Klockare-gården». — Celsius: »Hammarby i Klockaregården framför förstugu dören under källarqwisten.»

Brunnby var på 1600-talet klockargård i Hammarby. Stenen, som länge har varit försvunnen, söktes där förgäves 1936 och senare. Celsius beskriver fragmentet på följande sätt: »afbruten på båda ändar och sidor. Men ristningen är wacker så mycket som behållit är.»

Inskrift (enligt Rhezelius; runorna 18—22 anförda efter Celsius):

... lit + raisa + stain + pina + eftir + inkialt + sun + sin +
5 10 15 20 25 30 35

... let ræisa stæin þenna æftir Ingjald, sun sinn.

»... lät resa denna sten efter Ingjald, sin son.»

Fig. 278. U 274. Klockargården (Brunnby), Hammarby sn. Efter B 114.

Till läsningen: Rhezelius läser 18—22: **æftir**. — Stenen var tydligen mot 1600-talets slut svårt skadad. Hadorph och Helgonius: Runföljden 1—16 saknas; 21 i saknas; efter 30 s avbrytes fragmentet. I en slinga i stenens andra kant läses på träsnittet: ×lu·u(?)×. — Celsius: »×l...r·a...

afbruten: { ... a × æftir × inkia ... t × s ... } afbruten

in ... »

Namnet *Ingjaldr* är belagt ett 20-tal gånger i runinskrifterna, och det har sålunda varit tämligen allmänt. Det är också under medeltiden »vanligt» (Lundgren-Brate).